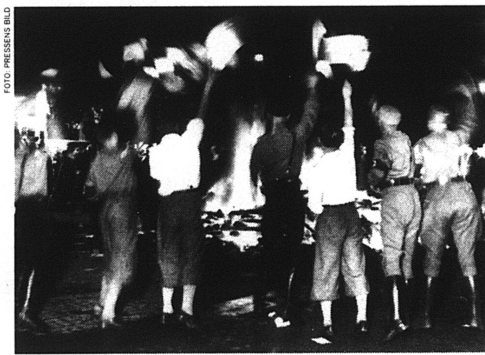

håll

Upptäckten av Kubas brända böcker

Först efter att ha flytt till Sverige upptäckte Alexis Gainza Solenzal den kubanska litteraturen. Censuren på Kuba hör till världens mest absurda med en historia av bokbål i nazistisk anda.

Kubas bokbål är kanske inte lika ökända som Tysklands. Men för den kubanska litteraturen var bålet ytterst påtagliga. På bilden Tyskland.

I september 1991 placerades jag i utredningsslussen Bergeforsens camping, belägen ett stenkast från Sörberg, ett litet samhälle i mellersta Sverige. Under den första månaden i min bana som asylsökande hade jag redan hunnit inse att påtvångad sysslöshet gjorde till det ovissa väntandets krav. Och att jag på något vis själv måste fylla exilens existentiella vakuum.

DÄRFÖR BEGAV JAG MIG till ortens lilla bibliotek, för att i läsning dränka min rotlöshet. Ur det spanskspråkiga beståndet fastnade jag för en bok: *La Habana para un infante difunto* (Havanna för en avliden infant). Inte för att jag betraktade mig som en infant (kungason), utan snarare för att jag i någon mening såg mig som en framtiden människa. Dessutom tusentals sjömil från min barndoms storstad. Men trots mitt obotliga litterära intresse hade jag under mina 24 år aldrig hört talas om författaren Cabrera Infantes.

Nästan utan vilopaus slukade jag – på förläggningssammets brits – exilkubans beskrivligt färgrika skildring av den kubanska huvudstadens liv under 1940- och 50-talen. Därefter har jag läst allt av den exilkubanske författaren som råkat komma i mina händer. Cabrera Infantes briljanta författarskap bekräftades 1998 när han tilldelades Spanska akademins Cervantespris, det spanska språkets högsta utmärkelse. Från första stund kände jag

mig förbaskat arg på den regim som avsat mig på rätten att njuta detta fantastiska läsande. Sedan dess har jag ofta frågat mig hur censorerna rent praktiskt omöjliggjorde för vår generation att stifta bekantskap med Cabrera Infantes och likasinnades litterära produktion.

DEN CHILENSKE JOURNALISTEN Roberto Ampuero som – efter en kort vistelse som flyktning i Östtyskland – för kärleks skull damp ned på Kuba på 1970-talet, har delvis avslöjat för mig hur detta gick till. I hans självbiografiska bok *Nuestros años verde olivo* (Ungefär Våra olivgröna år, Planeta, 1999), skildras fragment ur den officiella förhåndsgranskningens procedur. Ampuero som andas desillusion över det system som propagandamakarna har lyft till himlen. Under sina studier i litteraturvetenskap vid Havannas universitet, hade han tvingats arbeta inom byggbranschen för ett miserabelt arvode. "Den kostnadsfria utbildningen är en chimär", skulle han slå fast nästan 30 år senare.

En av hans bästa vänner, vid namn Lázaro, hade i stället turen att rekryteras till läroanstalten

centrala bibliotek. Men även där hade arbetet sina dystra sidor. Varje månad fick universitetsbiblioteken påhälsning av en tjänsteman från kommunistpartiets Directorio de Orientación Revolucionaria, som ansvarar för den ideologiska ortodoxins bevarande på Kuba. Med sig hade denne en lista över böcker, som skulle tas ur cirkulation.

I revolutionens namn försvann, liksom i Sovjetunionen, alltså böcker som hade legat kvar i hyllorna sedan den kapitalistiska eran, eller som kommit till under 1960-talets kortlivade öppenhet. Många av alstren var givetvis kritiska mot socialismen och kommunismen, eller speglade en bild av det förrevolutionära Kuba som avvek från det tillåtna. Enligt inkvisitorerna kunde sådana verk "ideologiskt vilseleda ungdomarna".

CENSORSKAPET ÄR EN dynamisk – dialektisk, om man så vill – och kreativ process. Det framgår underförstått när Ampuero listar tre kategorier av förbjudna böcker: de som skrevs av "borgerliga" skribenter som Ortega y Gasset, Octavio Paz och Arthur Koestler; de som skrevs av inhemska litteratörer vilka på grund av sin fri-

språkighet råkat i onåd, till exempel José Lezama Lima, Virgilio Piñera och Antonio Arrufat; samt de som skrevs av exilkubanska författare, som Severo Sarduy, Carlos Franqui och den ovan nämnde Cabrera Infante.

I början trodde Lázaro, och även Ampuero, att de bannlysta verken hamnade i ett speciellt bibliotek med begränsat tillträde för "de förtroendevalda", liknande de som förekom i Sovjetunionen och andra öststater. Sedan kom chocken – böckerna gick antingen till pappersåtervinning, berättade dessa, eller kastades i pannrummet för att producera energi.

Ampuero och hans nära vänner hade ändå tur, på så vis att Lázaro på egen risk smugglade ut en del förbjudna böcker från universitetsbiblioteken. Allt medan chilensaren sinne förmodades av minnet av hur Pinochets soldater brände böcker på gatorna, och bilderna av bokbålen i Hitlers Berlin – diktaturens eviga symbol.

MOT ALLA ODDS vet jag att det kommer en dag, då kubanerna inte längre ska behöva lämna hemlandet för att kunna läsa Cabrera Infantes verk. Då kommer kubanska bokälskare – utan övervakare från Directorio de Orientación Revolucionaria – att återupptäcka sitt lands själ.

För min del har jag upplevt mina år i friheten som att leva i renässansen och upplysningen på samma gång. I censorns frånvaro har jag kunnat läsa ömsom franskt, ömsom kinesiskt, ömsom höger, ömsom vänster. Jag har njutit av hemlandets förbjudna författare – Zoé Valdés, Daina Chaviano, Eliseo Alberto, Jesús Díaz. Den kubanska delen av min egen kosmopolitiska identitet, som har vuxit fram under längresans gång, är i dag mer kubansk än någonsin.

ALEXIS GAINZA SOLENZAL

Kubansk flyktning, samordnare för tidskriften Cuba Nuestra

KAJ SVENSSON

TV i kväll onsdag 28 november

SVT1 18.00–19.00 Bolibomba 18.00 Molly (R) 18.05 Alice från Kina 18.15 Ökenbio 18.20 Tusen och en värld 18.30 Kannan 19.00 Rea 19.30 Rapport 20.00 Djursjukhuset 20.30 Mitt i naturen 21.00 Otroligt antikt 21.30 Film: Ulee's Gold. Amerikanskt drama från 1997. 23.20 Rapport 23.30 Kulturnyheterna (R) 23.40 För kärleks skull 0.05–2.05 Nyheter från SVT24	21.50 Sportnytt 22.05 Aktuellt 22.10 Debatt 23.10 Lotto med Vikinglotto 23.15 Alice från Kina 23.15 Ökenbio 23.15 U.N.C.L.E. 0.05–1.05 Nova (R)	TV3 18.50 TV3 Direkt 19.00 Nanny 19.30 Baren 20.00 Förhåkad 20.55 TV3 Direkt 21.00 Sex and the city 21.35 Film: En dag att leva. Kanadensiskt drama från 1999. 23.20 TV3 Direkt 23.30 TV3 Sport 23.40 Baren (R) 0.10 Seinfeld 0.40 En skruv lös (R) 1.10 Walker Texas Ranger 2.05 Förhåkad (R) 3.00 Baywatch (R) 3.55–4.50 På heder och samvete (R)	18.50 Ekonominyheterna 19.00 Jubileums-Jopardy 19.30 Farmen 20.00–21.00 Tio år med Jopardy 21.00 Gringolotto 21.30 Ken möter Kalamashaka 22.00–22.30 Nyheterna 22.15 Lokala nyheter 22.17 Vädret 22.20 Sporten 23.30 Vinnare: V64 23.00–0.00 Martial Law 0.00 Nyheterna och vädret 0.15–3.00 Film: De unga lejonerna. Amerikanska krigsfilm från 1958. 1.05 Biorama 1.10–3.00 De unga lejonerna, forts	0.00 Frasier (R) 0.30 Jay Leno Show 1.25 Essemess 72155 1.55 Hämnad AB (R) 2.50 Yanky Panky 3.20 Film: I demonens värld. Amerikansk thriller från 1996. 5.00–5.25 E! News (R)	TV8 Finansnytt sänds 19.58, 20.58 och 21.58. Nyheter från Bloomberg när inga övriga program visas. 19.00 Uråldriga mysterier: Kanalerna i Venedig. Dokumentär. 20.05 Civil War Journal: Women at War. Dokumentär. 21.00 Charles Dickens. Porträtt. 22.10 Korsförhör. Debattprogram. Del 5 av 6. Program med Johan Hakelius, chefredaktör för Finanstidningen och en av Sveriges ledande opinionsbildare. 22.40–6.00 Bloomberg
SVT2 18.00 Aktuellt 18.15 Go'kväll 18.55 Lottodragningen 19.00 Kulturnyheterna 19.10 Regionala nyheter 19.30 Känsligt läge 20.00 Nobelpriset 100 år. Röd sol över Nobels ojfjäll 20.55 Anslagstavlan 21.00 Aktuellt 21.30 A-ekonomi 21.40 Regionala nyheter	21.50 Sportnytt 22.05 Aktuellt 22.10 Debatt 23.10 Lotto med Vikinglotto 23.15 Alice från Kina 23.15 Ökenbio 23.15 U.N.C.L.E. 0.05–1.05 Nova (R)	TV4 18.10–19.00 Nyheter 18.10 Lokala nyheter 18.25 Vädret 18.30 Nyheterna	Kanal 5 18.00 Vänner (R) 18.30 Spin City (R) 19.00 Vidmarkens faror 19.30 Krokodiljägarens arkiv 20.00 Vänner 20.30 Spin City 21.00 Tredje skiftet 22.00 Frasier 22.30 Villa Medusa (R) 23.30 Spin City (R)		

Kapital påverkas inte av inflationen.

För prenumeration gå in på www.kapital.nu eller ring 08-562 087 00.